

**Súdwest-
Fryslân**

Rekenkamer

Jaarverslag 2020

Januari 2021

Jaarverslag 2020

Januari 2021

Rekenkamer Súdwest-Fryslân

- drs. J.H. (Jet) Lepage MPA (voorzitter)
- dr. M. S. (Marsha) de Vries (secretaris)
- dr. R.J. (Rick) Anderson (lid)

Contactgegevens

- Postadres: Postbus 10.000, 8600 HA Sneek
- E-mail: rekenkamer@gemeenteswf.nl
- Website: www.gemeenteswf.nl

1. INLEIDING

Het is een open deur om te schrijven dat het ook voor de rekenkamer een bijzonder jaar was. En eigenlijk was het uiteindelijk niet eens zó bijzonder.

Natuurlijk, ook wij hebben ons aangepast aan het werken op afstand met onze vergaderingen via Zoom en de interviews via welk digitaal middel dan ook. Het werk zelf is echter niet veranderd. De onderzoeken hebben zonder vertraging doorgang kunnen vinden en de kwaliteit is wat u van ons mag verwachten.

Nu we inmiddels zijn gewend aan een andere manier van werken, kunnen we ook wat vanzelfsprekender op die manier contacten leggen, wat we als positief hebben ervaren.

Voor onze jaarlijkse themadag konden we in de zomer fysiek bij elkaar komen, waardoor we onze onderlinge samenwerking konden verstevigen en hebben gereflecteerd op ons werk en elkaar en de voorbereiding voor 2021 konden uitvoeren.

Helaas konden congressen, jaarvergaderingen en andere activiteiten geen doorgang vinden. Wat dat betreft is het een sober jaar geworden.

Wij hebben in ook in 2020 de samenwerking met raad, college en ambtenaren als bijzonder plezierig en constructief ervaren.

2. TERUGBLIK OP DE ONDERZOEKEN

2.1 Financiële positie

Op 9 januari is het rapport over de financiële positie van de gemeente, dat eind 2019 is gepubliceerd, door de commissie Bestjoer en Finânsjes besproken. De commissieleden vinden het een gedegen onderzoek en zijn tevreden over het rapport. De aanbevelingen vinden sommigen summier.

Het college neemt de aanbeveling over, namelijk het instellen van een taskforce.

De wethouder zegt toe te rapporteren via de Berap.

Het raadsvoorstel is aangenomen:

1. kennis te nemen van de conclusies en aanbeveling zoals verwoord in het rapport 'De financiële positie van de gemeente Súdwest-Fryslân';
2. het college opdracht te geven om de onder punt 1. genoemde aanbeveling uit te voeren;
3. het college opdracht te geven om vóór 23 januari 2021 te rapporteren over de uitvoering van het onder besluitpunt 2 gestelde.

2.2 Burgerinitiatieven

Het onderzoek over burgerinitiatieven is deels in 2019 uitgevoerd. Het eindrapport is opgeleverd in mei 2020 en is op 3 juni aan de raad gepresenteerd.

Dit onderzoek had als doel om zicht te krijgen op de wijze waarop informele burgerinitiatieven zich ontwikkelen in de gemeente Súdwest-Fryslân en om een beeld te schetsen van de wijze waarop raad, college en ambtelijke organisatie deze initiatieven nu ondersteunen en hoe zij dat in de toekomst zouden kunnen doen. De vragen die uit deze doelstelling voortvloeien en waarop we met dit onderzoek antwoord willen geven luiden:

1. Hoe ontwikkelen burgerinitiatieven zich in de gemeente Súdwest-Fryslân?
2. Welke visie heeft de gemeente Súdwest-Fryslân in beleid vastgelegd ten aanzien van haar rol bij burgerinitiatieven?
3. Welke rollen vervullen raad, college en ambtelijke organisatie in de praktijk met betrekking tot burgerinitiatieven?
4. Hoe kan de gemeentelijke ondersteuning van burgerinitiatieven worden geoptimaliseerd?

De aanbevelingen zijn als volgt geformuleerd.

Aanbeveling 1

De uitgangspunten in het beleid ten aanzien van burgerinitiatieven moeten worden uitgewerkt in een werkwijze. Het zou goed zijn om, ook in het licht van de bevindingen van de Quick Scan Lokale Democratie, inwoners een stem te geven in de ontwikkeling van die werkwijze. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van een gezamenlijke bijeenkomst van raad, college en ambtelijke organisatie waarbij ook initiatiefnemers worden uitgenodigd om zo het gesprek te kunnen voeren over hun ervaringen met de gemeente Súdwest-Fryslân.

Aanbeveling 2

Er moet duidelijk worden gecommuniceerd over de wijze waarop burgerinitiatieven moeten worden ingediend, maar ook over wat initiatiefnemers vervolgens kunnen verwachten voor wat betreft het verloop van besluitvormingsprocessen en de duur en mogelijke uitkomsten daarvan. Het maken van procesafspraken en de naleving daarvan door gemeente en initiatiefnemers zijn daarbij van groot belang. Er zou een vast aanspreekpunt moeten komen voor burgerinitiatieven en het ligt voor de hand de dorps- en wijkcoördinatoren steviger te positioneren zodat zij deze rol, meer dan nu het geval is, kunnen vervullen. De ambtelijke organisatie kan initiatiefnemers ondersteunen door hen in contact te brengen met elkaar en met andere relevante organisaties.

Aanbeveling 3

Daarbij moet de ambtelijke organisatie van het college de ruimte krijgen om burgers te ondersteunen bij initiatieven, om buiten de bestaande kaders te denken. Het niet te gedetailleerd omschrijven van de wijze waarop de beschikbare middelen, bijvoorbeeld uit het Kernfonds en de subsidieregeling Ut de Mienskip, besteed mogen worden is een manier om die ruimte bij de ambtelijke organisatie te vergroten.

Aanbeveling 4

De gemeenteraad stelt de kaders waarbinnen inwoners initiatieven kunnen ontplooiën. Hoewel interesse in en betrokkenheid van raadsleden bij initiatieven worden gewaardeerd, moeten raadsleden ervoor waken initiatieven over te nemen en zich bewust zijn van het gegeven dat zij door inwoners als vertegenwoordiger van “de gemeente” gezien (kunnen) worden. Raadsleden zouden met name in de beginfase van initiatieven een stimulerende en mogelijk ook faciliterende rol kunnen vervullen. Daarnaast moeten raadsleden zich buigen over de vraag hoe zij als raad door het college geïnformeerd willen worden over burgerinitiatieven.

Op 17 juni is het rapport besproken in de commissie Boarger en Mienskip. Een aantal commissieleden was kritisch op het rapport; men vond het niet vernieuwend of verrassend. Anderen waren er positief over. Het college heeft aanbevelingen 1 t/m 3 overgenomen. Over de 4^e aanbeveling moest de raad zelf beslissen. Om hiermee goed te kunnen omgaan hebben de fracties van GBTL, FNP, De Wind en PvdA een amendement ingediend, dat unaniem is aangenomen, waarin het voorstel als volgt is gewijzigd:

Voorgesteld wordt het voorgenomen besluit genoemd onder 1. als volgt te wijzigen in:

1. kennis te nemen van de conclusies en aanbevelingen zoals verwoord in het rapport 'Burgerinitiatieven in Súdwest-Fryslân';
2. het college opdracht te geven om aanbeveling 1 tot en met 3 zoals verwoord in het onder punt 1 genoemde rapport uit te voeren;
3. **het college opdracht te geven om jaarlijks via actieve informatie de raad te informeren over lopende en nieuwe burgerinitiatieven binnen de gemeente Súdwest-Fryslân dan wel eerder indien de noodzakelijkheid of de omstandigheid dat eist;**
4. het college opdracht te geven om vóór 2 juli 2021 te rapporteren over de uitvoering van het onder besluitpunt 2 gestelde.

Toelichting: In het rapport van de rekenkamer over Burgerinitiatieven in Súdwest-Fryslân staan een viertal aanbevelingen genoemd, waarvan het college heeft aangegeven voornemens te zijn om aanbeveling 1 tot en met 3 over te nemen. Aanbeveling 4 richt zich tot de raad waarbij de vraag wordt gesteld hoe de raad geïnformeerd wil worden over burgerinitiatieven in Súdwest-Fryslân. Om meer zicht te krijgen op lopende en nieuwe burgerinitiatieven wordt voorgesteld het college opdracht te geven om de raad jaarlijks via actieve info hiervan op de hoogte te stellen.

2.3 Tax control framework (fiscale beheersing)

Met ingang van 2016 zijn gemeenten belastingplichtig voor de Vennootschapsbelasting (VPB) voor activiteiten die zij als onderneming verrichten. Ook op het gebied van de loonbelasting en de BTW is de wet- en regelgeving verder geaccumuleerd.

Al deze ontwikkelingen leiden er soms toe, dat gemeenten een minder correcte aangifte doen voor de belastingen waaraan zij onderhevig zijn. Een minder adequate aangifte kan een indicatie zijn van een minder adequaat tax control framework. Als dit in de praktijk niet goed werkt, loopt de gemeente dus fiscale risico's en loopt zij de kans om een onjuiste of onvolledige aangifte in te dienen.

De rekenkamer van de gemeente Súdwest-Fryslân vraagt zich dan ook af, of het huidige tax control framework voldoet aan de eisen die hieraan gesteld kunnen worden en welke stappen ondernomen kunnen worden om het tax control framework te optimaliseren.

De centrale vraag is als volgt geformuleerd:

In hoeverre beschikt de gemeente Súdwest-Fryslân over een tax control framework en hoe kan dit tax control framework verder worden geoptimaliseerd?

Vanuit de conclusies zijn de volgende aanbevelingen gedaan.

Overwogen kan worden het contact met de Belastingdienst te intensiveren door een dialoog op te starten. Risico's, beheersmaatregelen, controles en rapportages kunnen tijdens deze dialoog aan de orde worden gesteld. Daarmee wordt de fiscale beheersing in de hand gewerkt en verbetert de relatie met de Belastingdienst. De gemeente verkrijgt daarmee tevens meer zekerheid over sommige onderwerpen.

Aanbevolen wordt jaarlijks een integrale risico-inventarisatie uit te voeren, waarbij processen worden gescand op fiscale risico's. Dit betreft dan in ieder geval risico's die zich op het gebied van de loonbelasting, de omzetbelasting en de vennootschapsbelasting voordoen.

Toegezien dient te worden dat de voorgestelde en overgenomen beheersmaatregelen daadwerkelijk worden geëffectueerd. Hier vervult het management en de directie van de gemeente een essentiële rol. Daarnaast zal tevens gerapporteerd dienen te worden over de voortgang en over de effectiviteit van de getroffen beheersmaatregelen.

Het controleplan zou kunnen worden aangevuld met een specifieke controle: de fiscale rechtmatigheid. Deze controle zou zich idealiter over zoveel mogelijk fiscaal gerelateerde processen moeten uitstrekken. Daarmee wordt de huidige controle op fiscaal terrein vollediger. Uiteraard kan men in aanvulling hierop specifieke processen benoemen die sterk fiscaal zijn gerelateerd, zoals de werkkostenregeling, bedrijfsauto's, BTW-mengpercentages, etc.

De jaarlijkse controlerapportages zouden in kunnen gaan op de maatregelen die eerder zijn voorgesteld. Daarnaast kunnen de aanbevelingen concreter geformuleerd worden, duidelijk geadresseerd worden aan een probleemeigenaar en voorzien kunnen worden van een planning.

Het rapport is aan de raad gepresenteerd op 26 november.

In januari 2021 wordt het rapport besproken in de commissie Bestjoer en Finânsjes. Daarbij worden de conclusies en aanbevelingen onderschreven.

2.4 Woonbeleid

Naar aanleiding van het gesprek met de fractievoorzitters in maart heeft de rekenkamer dit onderzoeksonderwerp gekozen voor dit jaar. Na de zomer is dit onderzoek van start gegaan en in december is de onderzoeksopzet opgeleverd.

In de Woonvisie van de gemeente Súdwest-Fryslân voor de periode 2017-2022 staat beschreven dat de wensen en behoeften van de inwoners veranderen en dat daarmee de woningmarkt in de regio verandert (2017, p.3): *“De gemeente wil daar zo goed mogelijk op inspelen en zorgen voor de juiste woningen op de juiste locatie”*. Als uitdaging wordt gezien (2017, p.7): *“[...] het ‘opvangen’ van de nog groeiende woningbehoefte en, tegelijkertijd, het anticiperen op de dalende woningbehoefte en veranderde woonwensen door demografische veranderingen”*. De gemeente wil met haar beleid bijdragen aan het verduurzamen van de bestaande en nieuwe woningvoorraad.

Doel van dit rekenkameronderzoek is om inzichtelijk te maken op welke wijze de gemeente Súdwest-Fryslân in de woonbehoefte van haar inwoners voorziet en in hoeverre en op welke wijze zij daarmee inspeelt op de (toekomstige) ontwikkelingen daarin. Hiervoor worden de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

1. Hoe zijn de gestelde doelen in het woonbeleid geoperationaliseerd?
2. Welke maatregelen worden ingezet om de doelstellingen te bereiken?
3. In hoeverre heeft de gemeente zicht op de verwachte en gerealiseerde effectiviteit van de maatregelen?
4. Op welke wijze wordt over (de effectiviteit van) het woonbeleid gerapporteerd aan de raad?

Gezien de aandacht die daarvoor wordt gevraagd in de verschillende (beleids-)documenten en de expliciete vraag van de gemeenteraad richt de rekenkamer zich in dit onderzoek in het bijzonder op de wijze waarop in de woonbehoefte wordt voorzien van:

1. Inwoners met een zorgbehoefte
2. Inwoners met de laagste inkomens

Het eindrapport zal in het voorjaar van 2021 worden opgeleverd.

3.OVERIGE ACTIVITEITEN

Op 11 februari sprak de rekenkamer met de burgemeester als vertegenwoordiger van het college. Het gesprek verliep plezierig, waarbij werd geconstateerd dat de samenwerking tussen college en rekenkamer goed verloopt, in een positieve en open sfeer.

Op 4 maart heeft de rekenkamer (live) gesproken met de fractievoorzitters in het fractievoorzittersoverleg. Zoals gebruikelijk keken wij terug naar 2019 en wij keken vooruit naar 2020, waarbij mogelijke onderzoeksthema's zijn besproken. Naar aanleiding hiervan is besloten om het woonbeleid op de onderzoeksagenda te plaatsen met speciale aandacht voor wonen en zorg. Dit thema kwam ook naar voren in het gesprek dat de rekenkamer met de auditcommissie voerde op dezelfde datum. In dit gesprek sprak de auditcommissie waardering uit voor het onderzoek naar de Financiële positie van de gemeente.

Overige activiteiten konden vanwege de coronapandemie helaas geen doorgang vinden. Zo heeft o.a. de Kring Noord van de NVRR zijn congressen dit jaar moeten afzeggen.

De rekenkamer is in vergadering bijeen geweest op 7 februari, 20 maart, 15 mei, 3 juli, 20 augustus (themadag), 9 september, 6 november en 18 december.

4. FINANCIËLE VERANTWOORDING

In 2020 is voornamelijk vanuit huis gewerkt, vanwege de coronapandemie. Daardoor zijn er beduidend minder reiskosten en nauwelijks catering kosten gemaakt. De uitvoering van de onderzoeken is iets verschoven. Zo heeft in dit jaar de uitvoering van het onderzoek naar burgerinitiatieven meer tijd gekost dan verwacht, waardoor iets later dan gepland is begonnen met het onderzoek naar woonbeleid. Dit laatste zal doorlopen in 2021. Het onderzoek naar de fiscale beheersing kende een langere doorlooptijd. In dit onderzoek werd de gemeente vergeleken met andere gemeenten. Het verkrijgen van informatie bij die andere gemeenten heeft meer tijd gekost dan gepland. Desondanks is het onderzoek in 2020 afgerond en aangeboden.

In totaliteit is het beschikbare budget slechts voor 65 % benut.

FINANCIËLE VERANTWOORDING 2020			REALISATIE	BEGROTING
Vergaderkosten			5.777	8.000
Cursussen			---	1.500
Onderzoekskosten totaal			21.845	
	<i>Financiële positie</i>		---	--
	<i>Burgerinitiatieven</i>		5.525	2.000
	<i>Fiscale beheersing</i>		13.600	8.000
	<i>Woonbeleid</i>		2.720	10.000
	<i>n.t.b.</i>		---	13.250
Communicatiekosten			765	2.000
Inhuur externen			---	---
Overige kosten			531	2.448
Totaal			28.918	52.198